

Biodiversiteit 2010

Excentrieke fladderaars

gentiaanblauwtje

© Rana Jeroen Mentens

De Verenigde Naties hebben 2010 uitgeroepen tot het Internationale Jaar van de Biodiversiteit. Twaalf maanden lang plaatst Spoorzoeker planten en dieren voor het voetlicht, die om een of andere reden speciaal zijn. In deze tweede editie gaan enkele buitenissige vlindersoorten met alle aandacht lopen.

Vlinder strikt mier voor kinderopvang

Geen vlinder zo vindingrijk als het gentiaanblauwtje. Zo lieflijk als hij oogt met zijn sprankelende, lichtblauwe vleugels, zo gewiekst is hij als het er om gaat zijn soort in stand te houden. Door een zoete stof af te scheiden, houdt de rups van het gentiaanblauwtje een hele kolonie mieren voor de gek. Om zich vervolgens ongegeneerd te laten vertroetelen als een koekeksjong ...

Dat gaat als volgt: tijdens de zomer zetten de vlindervrouwtjes hun eitjes af op de klokjesgentiaan, die als waardplant dienst doet. Na tien dagen kruipt de larve uit het ei en laat zich op de grond vallen. De rups scheidt een zoete stof af, waardoor mieren hem herkennen als één van hen, en hem instinctief meenemen naar de kolonie. Daar aangekomen haalt de rups een andere truc uit zijn doos: hij laat onhoorbaar zachte kreetjes horen, die eigen zijn

aan mierenkoninginnen. De mieren werken zich uit de naad voor hun 'koningin'. En de rups? Die geniet de hele winter onbeschaamd van een warm logies met volpension. Hij krijgt er een heuse vipbehandeling: bij gevaar brengen de mieren zelfs eerst de rups in veiligheid, en pas daarna hun eigen jongen. Tegen de zomer verpopt de rups tot een prachtig gentiaanblauwtje, dat het mierennest verlaat.

Het gentiaanblauwtje is in Vlaanderen wettelijk beschermd. De voorbije decennia is deze soort fors achteruitgegaan, vooral als gevolg van verdroging en vergrassing van vochtige heiden. Om het gentiaanblauwtje alle kansen te bieden, heeft het ANB een soortbeschermingsplan opgesteld

met concrete maatregelen om het leefgebied van deze aparte vlinder te verbeteren.

Record op de lange afstand: de distelvlinder

Bestond er onder de vlinders een discipline 'langeafstandsvliegen', dan was de distelvlinder met lengten voorsprong kampioen. Elk jaar in mei begint deze vlinder, met zijn opvallende oranje vleugels met zwarte stippen, aan een ultramarathon van 5000 kilometer. De startplaats: Midden- en Noord-Afrika. Het doel: onze streken veilig en wel bereiken, een geschikte paringspartner vinden en - voor de vrouwtjes - eitjes afzetten op typische Europese planten zoals distel, brandnetel en slangenkruid.

distelvlinder

© Dirk Raes

Het aantal distelvlinders dat Vlaanderen bereikt, wisselt sterk van jaar tot jaar. Soms zie je ze een heel seizoen niet, terwijl ze het jaar daarna heel Europa lijken in te palmen. 2009 was zo'n jaar waar je er echt niet naast kon kijken: toen overspoelden de distelvlinders het land met miljoenen tegelijk. Daar had de natte winter in West-Afrika alles mee te maken, want: regen levert voedsel op. Als de wind dan ook nog meezit, kunnen er een heleboel vlinders in Europa belanden. Bij veel exemplaren was aan de sterk afgesleten vleugels goed te zien dat ze er al een slepende tocht hadden opzitten. Zo'n 5000 kilometer op een week of twee, dat laat zijn sporen na ...

Grote beer: nacht- én prachtvlinder

Wie vindt dat nachtvlinders maar grijze muizen zijn, heeft duidelijk de grote beer nog niet gezien. De felrode en blauwgestipte achtervleugels van deze uit de kluiten gewassen nachtvlinder zijn een lust voor het oog. Zijn grote voorvleugels mogen dan minder kleurrijk zijn, met een spanwijdte van zeven centimeter spreken ze al evenzeer tot de verbeelding. Van de meer dan 2000 soorten nachtvlinders is de grote beer trouwens niet de enige met bonte vleu-

gels. Onder meer ook de Sint-Jansvlinder, de braamvlinder en het boterbloempje springen uit de band. Toch zal je andere nachtvlinders niet horen klagen: hun onopvallende vleugels zijn een zegen om uit de klauwen te blijven van tal van dieren.

Zijn naam dankt de grote beer aan de sterke beharing van de rups. Die moet inderdaad niet onder doen voor de vacht van een beer. Vleermuizen en vogels, nachttans verlekkerd op vlinders, vinden de grote beer zo onsmakelijk dat ze hem liever links laten liggen.

Het mooist van al is: om deze mooie nachtvlinder te spotten, hoef je echt je slaap niet te laten. Ook overdag, tussen juli en september, kan je hem met wat geluk zien uitrusten op een muur of paal. Ook in graslanden, open bossen, moerassen en zelfs tuinen voelt deze nachtvlinder zich in zijn element.

Een vlinder die van ijsberen houdt

Vlinders en winters: het lijkt op het eerste zicht geen winnend team. Toch voelt de grote wintervlinder zich het best in zijn vleugels op kille novembernachten. Op het

moment dat de meeste vlinders óf richting warmere oorden trekken óf het bijtje erbij neergooien, moet het echte leven voor deze nachtvlinder nog beginnen. Hoewel hij nog tot in februari rondfladdert, is de wintervlinder vooral eind oktober in topvorm. Boomgaarden, bossen, parken en zelfs tuinen zijn z'n honk, zolang er maar loofhout staat.

Wellicht bestaat er geen insect waarvan het geslacht zo gemakkelijk te bepalen is als grote wintervlinder. Niet alleen is het vrouwtje tot vier keer kleiner, ze kan – straf genoeg – ook niet vliegen. Met haar vleugellose zwartwitte lijfje is ze bepaald niet moeders mooiste, maar de geuren die het vlindervrouwtje verspreidt, zijn voor mannetjes onweerstaanbaar. Na de paring legt het vrouwtje haar eitjes, soms met 200 stuks tegelijk, in de schors van een loofboom. Rond maart kruipen de rupsen uit het ei, vast van plan om de bladeren kaal te knagen en aan een nieuwe cyclus te beginnen. Met hun zelf gesponnen draadjes laten de rupsen zich van boom tot boom waaien. Met gulzige koolmezen in de buurt is dat een leven dat zowel letterlijk als figuurlijk aan een zijden draadje hangt ...

Dit artikel kwam tot stand dankzij de deskundige informatie van Natuurpunt en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

grote beer

© Bernard Van Elegem

